

ĐỔI MỚI DẠY HỌC HỌC PHẦN “PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU KHOA HỌC” THEO HƯỚNG TIẾP CẬN NĂNG LỰC THỰC HIỆN

NGUYỄN THỊ VIÊN - NGUYỄN THỊ THU PHƯƠNG - NGÔ THỊ YẾN*

Ngày nhận bài: 20/07/2016; ngày sửa chữa: 21/07/2016; ngày duyệt đăng: 22/07/2016.

Abstract: Teaching methods innovation in module Scientific Research Methods towards approaching learner's competences aims to equip students with scientific research skills. The article mentions method innovation in teaching module Scientific Research Methods in term of goal setting, contents designing, method and form changes and testing and assessment.

Keywords: Teaching method, scientific research competence.

Tiếp cận năng lực thực hiện (TCNLTH) trong GD-ĐT là một trong những xu hướng được các nhà khoa học và quản lý giáo dục quan tâm. Hệ thống lý luận về GD-ĐT theo hướng TCNLTH và thực tiễn giáo dục của nhiều quốc gia trên thế giới đã khẳng định đây là hướng tiếp cận có thể đảm bảo cho giáo dục đại học đào tạo được nguồn nhân lực chất lượng cao để thúc đẩy sự phát triển của xã hội. Nếu như trước đây, khi xây dựng chương trình, chúng ta chủ yếu yêu cầu người học trả lời câu hỏi: “Biết những gì?” thì theo hướng TCNLTH lại yêu cầu người học trả lời câu hỏi “Làm được gì từ những điều đã biết?”. Điều này nhấn mạnh đến khả năng “làm”, “thực hiện” của người học.

1. Dấu hiệu cơ bản xác định dạy học theo hướng TCNLTH và sự khác biệt với phương pháp dạy học (PPDH) truyền thống

1.1. Dấu hiệu cơ bản của dạy học theo hướng TCNLTH gồm: - Các năng lực cần trang bị cho người học được xác định rõ ràng, thẩm định và công bố cho người học trước khi dạy; - Các tiêu chuẩn và điều kiện đánh giá thành tích học tập được quy định cụ thể và công bố cho người học trước khi đánh giá; - Chương trình dạy học được thiết kế dựa trên sự phát triển cá nhân; - Đánh giá năng lực người học dựa trên kết quả thực hiện công việc thực tế và phải có đủ bằng chứng để khẳng định mức độ đạt được.

1.2. Sự khác biệt của dạy học theo hướng TCNLTH với PPDH truyền thống là: - Các năng lực mà người học tiếp thu trong quá trình dạy học được lựa chọn cẩn thận dựa trên yêu cầu tại nơi làm việc; - Kiến thức và kỹ năng tích hợp trong chương trình dạy học, đảm bảo cho người học hoàn thành các công việc nghề nghiệp theo yêu cầu; - Tài liệu học tập trình bày rõ ràng các năng lực thực hiện cần đạt ở người học và phương pháp học tập để đạt được năng lực đó; - Dạy học tập trung vào định

hướng hành động gắn với tình huống nghề nghiệp, người học được tạo đủ điều kiện về thời gian để đạt được các năng lực thực hiện ở mức độ tối thiểu; - Người học được đánh giá kiến thức, kỹ năng trước khi bước vào chương trình học tập và họ được bỏ qua chương trình học tập nếu họ đã đạt được các tiêu chuẩn quy định trong chương trình học tập; - Việc học tập được tổ chức dựa trên nhịp độ cá nhân hơn là dựa vào thời gian; - Người học được công nhận hoàn thành khóa đào tạo khi họ chứng minh đã đạt tất cả các năng lực quy định trong chương trình đào tạo.

2. Đổi mới dạy học học phần “Phương pháp nghiên cứu khoa học” theo TCNLTH

2.1. Quy trình dạy học học phần phương pháp nghiên cứu khoa học theo TCNLTH

2.1.1. Xác định hệ thống các năng lực thực hiện cần đạt được trong học phần, gồm: - Năng lực chuyên môn; - Năng lực phương pháp; - Năng lực xã hội; - Năng lực cá thể; - Các năng lực/kỹ năng khác.

2.1.2. Xây dựng nội dung học phần theo hướng chuẩn năng lực thực hiện, gồm: - Xác định mục tiêu bài dạy tích hợp chuẩn năng lực thực hiện; - Xây dựng đề cương chi tiết học phần Phương pháp nghiên cứu khoa học tích hợp chuẩn năng lực thực hiện; - Xác định cách thức đánh giá.

2.1.3. Thiết kế bài học học phần theo hướng tiếp cận năng lực. - **Nghiên cứu đối tượng:** giảng viên (GV) phải nghiên cứu hồ sơ của sinh viên (SV), đánh giá và xác nhận năng lực thực hiện của SV trước mỗi bài học, việc trao đổi trực tiếp với SV... là những việc làm cần thiết để GV có những thông tin cần thiết về SV của mình; - **Xác định mục tiêu:** GV cần xác định chính xác và tường minh hệ thống mục tiêu dạy học học phần Phương pháp

* Trường Cao đẳng Sư phạm Điện Biên

nghiên cứu khoa học theo TCNLTH; - *Nghiên cứu tài liệu dạy học*: GV cần nghiên cứu giáo trình và tài liệu tham khảo, các nguồn học liệu để có thể xác định được nội dung trọng tâm của học phần đó có căn cứ để xác định mục tiêu dạy học cho phù hợp; - *Xác định phương pháp và hình thức tổ chức dạy học*: Để xác định được phương pháp và hình thức tổ chức dạy học, cần căn cứ vào cơ sở vật chất của nhà trường, trang thiết bị dạy học, đặc điểm nội dung bài học, tiết học và trình độ nhận thức của SV; - *Chuẩn bị phương tiện và thiết bị dạy học*: GV cần chuẩn bị đầy đủ các điều kiện cơ sở vật chất, máy tính, máy chiếu, phần mềm, các phiếu học tập trên lớp, phiếu kiểm tra, đánh giá...; - *Viết giáo án* (thiết kế kế hoạch bài dạy): Ở bước này, GV cần thực hiện các công việc như: Thiết kế nội dung, nhiệm vụ, cách thức hoạt động, thời gian và yêu cầu cần đạt được cho từng hoạt động dạy của GV và hoạt động học tập của SV.

2.1.4. Tổ chức dạy học học phần theo hướng tiếp cận năng lực. Tùy theo từng loại bài học khác nhau mà ta có cách tổ chức dạy học cho phù hợp. Tuy nhiên thường một bài học có trình tự sau: dẫn dắt vào bài mới; đo năng lực thực hiện đầu vào của SV; tổ chức quá trình nhận thức; tiến hành rèn kỹ năng tương ứng (nếu có); kết luận; kiểm tra, đánh giá, củng cố lại những kiến thức vừa học và giao nhiệm vụ mới cho SV.

2.1.5. Đánh giá kết quả học tập học phần theo hướng tiếp cận năng lực. - Xác định chuẩn đánh giá học phần phương pháp nghiên cứu khoa học theo năng lực thực hiện; - Xác định các nhiệm vụ/bài tập đánh giá học phần phương pháp nghiên cứu khoa học theo năng lực thực hiện; - Xác định tiêu chí đánh giá; - Xây dựng bảng hướng dẫn đánh giá. Để thực hiện đánh giá học phần theo TCNLTH thì Tổ bộ môn phải thống nhất về mục tiêu, nội dung, cách thức tiến hành, cách kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của SV theo TCNLTH.

2.2. Sử dụng các PPDH hướng vào năng lực thực hiện. Trong quá trình dạy học, GV cần phát huy tính tích cực học tập của SV nhằm biến quá trình dạy học thành quá trình tự học. PPDH phải góp phần tăng cường rèn luyện năng lực thực hiện cho SV, đảm bảo cho họ có thể thực hiện tốt chức năng của mình. Vì vậy, việc tìm kiếm và sử dụng các PPDH hướng vào tăng cường năng lực thực hiện nhằm phát huy tính tích cực học tập, rèn luyện hình thành năng lực thực hiện là cần thiết.

2.3. Đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học theo hướng tăng cường năng lực thực hiện. Hình thức tổ chức dạy học là cách tổ chức, sắp xếp và tiến hành các buổi học; thay đổi tùy theo mục đích, nhiệm vụ dạy học tùy theo số lượng người học. Đa dạng các hình thức tổ chức dạy học nhằm phát huy tính tích cực, chủ động,

sáng tạo của SV góp phần hình thành năng lực thực hiện cho SV mang lại hiệu quả cao trong quá trình dạy học. Mỗi hình thức tổ chức dạy học đều có tác dụng riêng của nó, song lại bộc lộ những nhược điểm, hạn chế nhất định. GV phải biết tận dụng “sức mạnh tổng hợp” của các loại, các hình thức tổ chức dạy học cụ thể, không nên “vạn năng hóa” một hình thức dạy học nào mà coi nhẹ các hình thức dạy học khác.

2.4. Thiết kế hệ thống bài tập thực hành hợp lý cho học phần. Trong quá trình dạy học, GV cần xây dựng hệ thống bài tập thực hành hợp lý, các bài tập thực hành có tính khái quát, hướng đến rèn luyện cho SV những năng lực cơ bản và cần thiết cho SV. Hệ thống bài tập này có tính định hướng rõ ràng, thiết kế từ dễ đến khó, cấu trúc bài tập thực hành phải thống nhất toàn diện, logic, đảm bảo đầy đủ các thành phần cơ bản của bài tập phải nhằm mục đích hình thành năng lực cho SV, bài tập thực hành phải phục vụ cho mục tiêu và nội dung của học phần Phương pháp nghiên cứu khoa học

Để thực hiện thành công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT hiện nay đòi hỏi sự chung tay, góp sức của các cấp, các ngành, nhiều lực lượng trong xã hội; trong đó, đội ngũ giáo viên nói chung, GV các trường đại học nói riêng phải là những người đi tiên phong trong công cuộc đổi mới, phải nỗ lực về mọi mặt để luôn tiếp cận với những thành tựu khoa học giáo dục hiện đại của thế giới; trên cơ sở đó, đổi mới cách thức đào tạo nhằm cung cấp cho xã hội những giáo viên tương lai có năng lực thực hiện tốt trong hoạt động nghề nghiệp. Đổi mới PPDH môn *Phương pháp nghiên cứu khoa học* theo hướng TCNLTH là một trong những nội dung cần thiết góp phần nâng cao trình độ nghiệp vụ và khả năng nghiên cứu khoa học của đội ngũ giáo viên trong tình hình hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương. *Nghị quyết 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường, định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.*
- [2] Đỗ Minh Cương - Nguyễn Thị Doan (2001). *Phát triển nguồn nhân lực giáo dục đại học Việt Nam.* NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật
- [3] Nguyễn Văn Khánh (2010). *Xây dựng và phát huy nguồn lực trí tuệ Việt Nam phục vụ sự nghiệp chấn hưng đất nước.* NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [4] Phạm Viết Vượng (2004). *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học.* NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [5] Nguyễn Đình Cống (2013). *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học và sáng tạo.* NXB Khoa học và Kỹ thuật.